

Historie huize d'Eendracht

Dankzij eendrachtige samenwerking van bestuur en leden van onze Oudheidkundige Kring 'Die Goude' werd een verpauperd maar historisch waardevol pakhuisje aan de Nieuwehaven van een wisse ondergang gered. Mede dankzij genereuze giften uit eigen kring en van gulle gevers van buiten en met subsidiesteun van Rijk, provincie en gemeente, kon het pandje Nieuwehaven nr. 334 op fraaie wijze worden gerestaureerd, waarna het tot woonhuis werd ingericht.

Mr. J. E. J. Geselschap, oud-archivaris der gemeente Gouda beschreef ooit in de Goudsche Courant de geschiedenis van dit markante Goudse monumentje. Ter wille van de authenticiteit volgt hierna de letterlijke tekst, zoals die destijds in de krant werd afgedrukt.

Nieuwehaven 334 - een werkplaats - maakte deel uit van een rijtje van vijf kleine huisjes, loodrecht gebouwd op het naast staande pand, dat zijn ingang heeft op de Gouwe. De tegenwoordige toestand is bij eerste oogopslag zo, dat slechts de panden 334 en 336 apart staan van de overige drie huizen, die één geheel lijken te zijn. Op de kadestrale kaart van Gouda staan alle vijf panden echter nog afzonderlijk getekend

De werkplaats, die het nummer 334 draagt, kon een tiental jaren geleden zijn eeuwfeest als pakhuis vieren. De laatste bewoonster verliet omstreeks 1852 de woning en verhuisde. Zij was - hoe kan het anders op de Nieuwehaven - pijpmaakster van beroep. Van de vijf huizen was dit nog het grootste wat de oppervlakte betreft n.l. 20 vierkante meter. Het pandje no. 336, was maar 17 vierkante meter groot en toch woonde hier in de jaren 1860-1880 een gezin met zes kinderen, zodat het aan acht personen onderdak verleende. Op de begane grond had ieder dus maar een „leefruimte” van nauwelijks twee vierkante meter ter beschikking!

De vijf naast elkaar staande pandjes van de Gouwe af zijn eigendom van de heer J. Schlingman, die ze kocht in 1959 van de heer N. van Hoof. Sedert de invoering van het kadaster in 1834 is de heer Schlingman de twaalfde eigenaar. Het langst zijn ze in het bezit geweest van de familie Wenekes, waarvan de leden het beroep van broodbakker uitoefenden. Andere eigenaren zijn o.a. geweest mej. F. Cabout, winkelster en de heer J. C. Overkamp, behanger.

Aan 't begin van de vorige eeuw waren de vijf huizen in het bezit van Gijsbert de Ronde, die in 1834 als schippersknecht te boek stond, maar zijn arbeidsloopbaan als pijpmaker was begonnen. Waarschijnlijk heeft hij gedwongen door de slechte tijd - de pijpmakerij in Gouda maakte vooral na 't herstel van de onafhankelijkheid een moeilijke periode mee - naar een andere broodwinning uitgezien en de pijpmakerij aan zijn broer Jan de Ronde overgelaten.

Beide broers waren blijkens een akte van notaris Coenraad Hardenberg pijpmakers op de Nieuwehaven. Met een zuster en hun moeder waren zij de erfgenamen van hun man en vader Jacobus de Ronde, die op de Nieuwehaven en omgeving verschillende eigendommen bezat. Met zijn vieren verkochten zij aan één hunner n.l. Gijsbertus, drie huizen op de Nieuwehaven (deze drie stonden naast elkaar) en één in de Vuilsteeg (Lange Dwarsstraat) voor f 300,-. Een van de volgende eigenaars heeft de twee hoekhuizen er bij gekocht.

Vader Jacobus de Ronde had het huis, dat thans de werkplaats Nieuwehaven 334 is, gekocht van Catharina Borsteeg, weduwe van Jan Brakel. Volgens het Verpondingsregister (register van de grondbelasting) had zij het van haar overleden man geërfd. Bij het onderzoek in de akte, gepasseerd voor de notaris Jeremias van der Gijp, bleek echter, dat op genoemde datum beide echtelieden hun mutueel testament hadden gemaakt. Een mutueel testament was een laatste wilsbeschikking, waarbij echtelieden elkaar over en weer tot erfgenamen benoemden. Jan Brakel en zijn vrouw maakten ook nog de toentertijd meer voorkomende bepaling, dat als een van beiden kwam te overlijden, kinderen nalatende, de weeskamer uitdrukkelijk uitgesloten werd van het administreren van de boedel. Was een dergelijke clausule niet in het testament opgenomen, dan trad de weeskamer op als voogd (met een oud woord voor mombair genoemd) voor de minderjarige kinderen. Vandaar, dat men vroeger sprak van wees- en mombairkamer.

De hoofdwerkzaamheden van dergelijke wees- en mombairkamers lagen in het administratieve vlak. Als een van de ouders was overleden en kinderen naliet, verzorgde de weeskamer de administratie van de aan de kinderen toekomende goederen. Meestal deden de weeskamers dit goed, maar een enkele keer kwam er fraude voor.

Ignatius Walvis, de Goudse stadsschrijver, liet hiervan iets uitkomen toen hij in zijn boek over Gouda vermeldde, dat door de schuld van Jan v. Dam, secretaris van de weeskamer, vele wezen gedupeerd waren. De familie van Van Dam kocht daarna zoveel mogelijk exemplaren van Walvis' boek op en verving de bladzijde door een andere, waarop alleen de naam van de weeskamer-secretaris voorkwam zonder de voor de familie denigrerende opmerking.

Jan Brakel en Catharina Borsteeg maakten dus hun mutueel testament op 14 oktober 1808 en Catharina erfde na de dood van haar man het huis aan de Nieuwehaven. Voor de betaling van het zegelrecht moesten zij opgeven hoeveel gegoed waren, met andere woorden hoe rijk zij waren. Zij gaven op minder dan 5000 gulden gegoed te zijn. Er waren n.l. verschillende grensgetallen, o.a. één, twee, vijf en tienduizend gulden.

Mr. J. E. J. Geselschap.

